

Oponentský posudek diplomové práce

Magisterský program RS UK FHS v Praze

Název práce: Exuser a řízení v terapeutické komunitě – koncept Betel

Jméno studenta: Bc. Veronika Tichá

Zaměření studia: Katedra řízení a supervize

Oponent: Mgr. Barbara Janíková

Autorka se ve své diplomové práci zabývá tématem postavení a zapojení exuserů do vedení terapeutické komunity v rámci konceptu Betel. Práce má logickou strukturu, obsahuje část teoretickou a praktickou-výzkumnou. Práci v úvodu představuje abstrakt, který má potřebné náležitosti kromě shrnutí výsledků výzkumu.

Teoretická část je zpracována kvalitně, s použitím relevantní literatury a správnou citací, s limitem vkládání odkazů za tečku věty. V rámci kompaktnosti práce je nutno vzít v potaz nepoměr mezi teoretickou a výzkumnou částí co do rozsahu (63/32), zaujetí tématem u autorky je zjevné.

Co se týče věcného obsahu práce, navrhl bych autorce také srovnat obsažení prvku spirituality (to, že TK v ČR nemají náboženský kontext neznámá, že prvek spirituality není obsažen). Doporučila bych také diskuzi na téma 15 principů účinnosti terapeutické komunity dle Kooymana, jistě by autorka našla mnoho společných prvků, klasické TK v ČR nevycházejí pouze z profesionality pracovníků a promyšlenosti terapie. Nemohu, bohužel, souhlasit s tvrzením, že detox v samotných TK neprobíhá jen kvůli obavám z úmrtí. Detox je veden institucionálně proto, že je komunita čistým prostředím bez drog, intoxikovaný tedy zde nemá přístup, protože tím ohrožuje komunitu. Také je institucionální detox vhodný ke stabilizaci tak, aby se klient mohl zapojit do programu bezprostředně po přijetí.

Na straně 36 autorka uvádí, že „*Dalším specifickým prvkem v léčbě v Betelu, který v TK aplikován není, je princip odpuštění*“, zde není možno souhlasit. S principem odpuštění

pracuje každá léčba či terapie, jen je v komunitě Betel použit jiný (náboženský) koncept. Cíl je ovšem stejný, přijetí či dávání odpuštění a „odvinění“, učení se zodpovědnosti za své činy. Prosím, doložte daty tvrzení : „Rozdílná je role exuserů v řízení, **kdy v TK se často exuseři vůbec nevyskytují** a v Betelu je jejich role naprosto nezastupitelná.“ Dále k výroku : „*Na rozdíl od profesionála, jemuž jeho povolání velí „brát postiženého jako problém, který musí být co nejlépe rozřešen“, je „laická pomoc pomocí celého člověka celému člověku.“, píše Blažek s Olmerovou (1985).*“ Bych dodala, že současné pojetí léčby s tímto přístupem neoperuje, jinak by taky nevyužíval prvky psychoterapie, která opravdu nepohlíží na klienta jako na problém. Jako problematické vidím také toto tvrzení: „*Svépomoc je praktická a obsahuje city, které si profesionál často nedovolí využívat, právě v zájmu zachování profesionality (str.63)*“.

Posledním věcným tématem, kde si dovolím polemizovat je tento odstavec (str. 66): „**Broža (2007: 198) sice píše, že „exuser by měl být především platným a rovnocenným partnerem ostatních pracovníků – terapeutického týmu“**, ale o pár odstavců dále (2007: 199) píše, že rovnocenným členem týmu se stává až na základě osobnostního rozvoje a odpoutání se od drogového světa, pak už ovšem nemůže plnit svou specifickou svépomocnou roli, protože „**hra na exusera vyznívá nepravdivě.**““ Broža v úvodu části o exuserech na str. 198 píše, že: Exuser má podobně jako pracovní terapeut v terapeutické komunitě svou specifickou a nezastupitelnou roli, která je v některých požadavcích odlišná od běžného terapeuta“. V kontextu dalšího textu je věta „*exuser by měl být především platným a rovnocenným partnerem ostatních pracovníků – terapeutického týmu*“ myšlena tak, že jeho zkušenost zapadá do rámce konkrétní komunity-vychází z ní- a exuser věří této své vlastní zkušenosti. Autorka vsunuje do dalšího textu slovo „až“, které v původním textu nenajdeme, vyznění tedy není: až poté, co projde exuser osobnostním rozvojem a odpoutá se od drogového světa, je rovnocenným členem týmu, ale: exuser je rovnocenným členem týmu, ale ve chvíli, kdy jeho osobnostní rozvoj dosáhne určité míry, opouští svou specifickou roli a stává se naprosto rovnocenným terapeutem komunity-tedy zkušenost exusera je již setřelá. Dle mého názoru nezáleží tolik na tom, jak se moc exuser vzdělává, ale na jeho osobnostní výbavě a schopnosti předávat svou zkušenost i když s časovým odstupem. Představa, že exuser se po léčbě osobnostně vyvíjet nebude, je lichá. Vyznění věty, „*Exuseři dle mého názoru nemohou připravit profesionály o jejich výsadní postavení, proto by bylo skvělé, kdyby exuserům umožnili být důstojnou nikoli opovrhovanou alternativou, která by navíc byla*

výrazně levnější“: predikuje, že exuseři jsou „opovrhovanou alternativou“ (str.67). Zde s autorkou naprosto nesouhlasím, exuseři jsou naopak v týmech TK ceněni pro jedinečnou zkušenost. Proto také většina TK v ČR má nebo měla ve svém týmu exusera. Nízkou míru zapojení bývalých uživatelů vidíme i v dalších typech služeb, můžeme se domnívat, že je to nedostatkem podpory uživatelů, můžeme tvrdit, že je to dáno historicky vývojem služeb v ČR a nízkou chutí obecně k angažovanosti či roli může hrát stigma. Ale to je na samostatný výzkum. Na závěr mi dovoluťe úvahu nad možným doplňováním uvedených konceptů Betel a dalších TK, tyto koncepty nemusí stát nutně proti sobě, ale mohou se doplňovat a mohou být přitažlivé pro jiné skupiny klientů. Tedy nemusí stát proti sobě, ale vedle sebe.

Autorka v závěru uvádí, že vidí jako užitečné prolínat teoretickou a praktickou část, takto se výsledky drolí a stávající se nepřehlednými. Výsledky jsou zpracovány do hutného textu, s nízkou mírou struktury a kategorizace, mísí se odpovědi na výzkumné otázky, které ale čtenář musí v textu hledat, diskuse není oddělena. Není uvedeno, jaká metoda byla použita pro analýzu dat. Původní tři respondenty bych pro úroveň diplomové práce považovala za nedostačující. Autorka data doplnila o rozhovor se třemi respondenty ze zahraničí, což oceňuji, přináší další dimenzi do výsledků.

Autorka je v zařízení, kde výzkum probíhal, osobně angažována, což může zkreslovat výsledky, ale možné zkreslení diskutuje a je si ho vědoma. Není jasné, zda byly změněny jména respondentů.

Další formální náležitosti práce byly splněny.

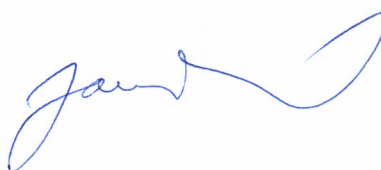
Celkově práci považuji za zdařilou, i přes uvedené výtky ke struktuře a zejména k obsahu teoretické práce a analýzy dat. Autorka prokazuje vysoké zaujetí tématem a zájmu o tuto problematiku.

Práci doporučuji k obhajobě a celkově hodnotím velmi dobře.

Doplňující otázka k obhajobě:

- 1. Autorka uvádí, že navrhla na základě zjištění doporučení pro praxi, neuvádí je však v práci. Jaká jsou tedy doporučení pro praxi?**
- 2. Komunitu Betel představujete jako nízkoprahovou svými podmínkami pro vstup klienta do programu. Na druhé straně zde platí zákaz kouření (str. 49). Diskutujte možná positiva a negativa?**

Posudek vypracovala: Mgr. Barbara Janíková

Datum: 9.9.2013